

ЕДИРИК!

МӨММӨД АСЛАН — 50

Өзгә гәләм достумуз Мөм-мөд Аслан!
Сиз — танынмыш Азәрбә-чән шаһри вә публиксистини — анадан олманьзын 50 ил-лиҗи мүнәсбәтилә урәкдән төбрик өдрик.

Илк шәрләриниз дәври мәтбуатда 60-чы илләрдә кө-рүмәгә бәшләди.

Һәр йени шәрһиниз өл өдә-бијәтигә әрхаланмағын, сәдә-ликдә үләвлик әхтәрмәғын нумунәси олды.

Илк китабыңыз «Дағ урәҗи» 1968-чи илдә ишығ үзү көр-дү. Сонра бир-биринин арды-ча «Бәјурткан-Бәјүрү тикан» (1972), «Сәһәр ким аңды» (1975), «Сәсмә сәс вәр» (1978), «Биздән сонра не галды» (1979), «Урәҗи мәһәллә вәрәјдән» (1980), «Дурһәләр пәләк сәһәр» (1982), «Дәвә инлә көшәҗир» (1980), «Өзүрумун көдҗинә вәрәндән» (1985), «Өмрүн јары јашыды» (1987), «Ашығ Шәм-шир» (1989) вә Туркнјәдә «Шә-һидләр дәрәси» (1989) кита-бларыңыз дәрч олуғмушду.

Адларындан көрүндүҗү ки-ми бу китабларын бир гис-ми ушағлар үчүн јазылмыш шәрләрдәр, бир гисми һәм-и үчүн, бир гисми дә публиксист јазылар, јол хәтирәләри вә Дәдә Шәмшир һағһиндәдәр.

Сиз ушағларын сәзмилл шәкрисиниз, ушағ шәрлә-риниз халғ ушағ шәрләри ки-ми дуғлуду. Тез өзбәләһир, јәддә галыр. Телевизија илә апардығыңыз «Өкнл-Бәкнл»

ушағ вәрилишн ушағларын вә бәјүләрин рәғбатини гәзәм-мишдәр. Иккинч гисми кита-бларыңызда топланан гошмә-ләр, көрәҗиләр ана Азәрбә-чән гошмәһинин дәғләриндән, булагларындан су иккинч, ашығ вә классик шәрләрини-зиң ви јашығ нумунәләри үс-те «кәлһәмншдәр».

«Өзүрумун көдҗинә вә-ранда» Туркнјә сәһәриндән төвсүратдыр. Өз йени дәрһим илә вә поэтик аусәтилә бу чүр китаблардан сечилдр, сә-вилә-сәвилә охунур.

Сиз 1962-чи илдә Ленин ады-на АПИ-нин филоложия фа-култәсини битриб, әмәк фәә-лијәтигә Кәлбәчәр рәјонунда Јәшәғ, Истису мәктәбләриндә кәнд муәллим кими бәшлә-мишсыз. Сонра «Јөнләик» рә-јон гәзәтиндә мәс'ул хәтиб ишләмишсыз.

1970-чи илдә Бәкнјә көчүб «Улдүз», «Азәрбәчән тәбиәти» журналымын, «Азәрбәчән көнчләри» вә «Әдәбијат вә инчәсәнәт» гәзәтләриники әмәк-дәши олмуғунуз. һазырда «Јазычы» нәшрјәтигә рә-дактор ишләјрисиниз.

Азәрбәчән әдәбијәти ин-чәләринин топланыб дәрч олу-ғмасында бәјүк хидмәтләри-нин вәрдыр.

ССРИ халғлары әдәбијәт-ләриндән төрчүмәлә вә хусуси гәҗи илә јанашырсы-ниниз. Өзбәк шәрәси Зулфия-нин «Торпаға сәдә, гәзәг шә-һри Бәдир Мүрзалыјәвни «Бу бәгдә булбулләр өтәр» шәр-китабларыны Азәрбәчән дил-чәлә төрчүә өтмисиниз.

Еләвә дә «Түрк ашығ шәр-риндән сәмәләр» китабыны төртиб өднб Азәрбәчән оху-чуларына бир һәднјә ки-ми дәрч әлвәдирисиниз.

Өзгә гәләм достумуз Мөм-мөд Аслан!

Сиз анадан олманьзын 50 илҗи мүнәсбәтилә бир дә-һә урәкдән төбрик өднр, сизә чәнсәһлиғи, узун өмүр, јәни-һәни јәрәдичылығ уғурлары әрзуләјрығ.

**АЗӘРБӘЧӘН ЈАЗЫЧЫЛАР
ИНТИФАҒЫ ИДАРӘ НӘҒ-
ТИНИН КАТЕБЛИҒИ.**

ГАҒА УСТӘ
ЧИЧӘКЛӘР

Кәлбәчәрдә үстүндә зәриф чичәкләр битән сәрт вә зәһм-ли бир гаҒа көрүшөм. Ону һеч заман унутмамышәм.

Һөһишә Мөммөд Аслан һағ-ғында, онун јәрәдичылығ вә һөҗәт јолу һағғында дүшүнән-дә үстүндә чичәкләр битән о гаҒа көзләриники гарышыын-дә чәнләһир. Шаһрин зәһри көркөһиндә бир гаҒа сәртлиҗи вә зәһми вәр, тәкчә зәһриндә дә јоғ, һәм дә хәракәткәндә бәлә сәртлик үзә чығыр, бунун-ла јанашы, индәчылығ, өт-кәмлик, өз фикир вә әғидәси-нә мөһкәмлик, дөһмәзлик, әдн бир сөздән бәлә икчәмәк ки-ми хусусијәтлә вә малккдир. Кимсә, һәнсы хусусијәтсә мөһфи көрүнә бнләр. Јоғ, бә-лә дөҗил. Бунларын әртәсында о гаҒа үстүндәки чичәкләрә бән-зәвән шүшә кимн зәриф бир үрәк дәјүрү.

О, әлли ил бундан өзәл кө-зүнү дүнјәгә Кәлбәчәрдә ачыб. Бу доғма јәрин абы-һәвәси, чичәҗи, күлү, чәмәни, мөһәси, доғм-дәрәси, халғын дил, сә-си, сөзү-сәһбәти, әдәти, ән-әнәси, руһу, шәһид-шәреск гәһимә, илҗинә ишләјнб, тор-паға су һопан кимн јәрәдичы-лығына өлә һопуб ки, онун әрһимәз бир һиссәсинә чәв-рәнб. Өн кәзәл шәрләриндән бирини бу кәзәл торпаға һәср әднб. «Кәлбәчәр», әд-ләһән бу шәрдә бу мөһәһин көзәлликләрдә, шаһри ушағлыг көнчлик илләриндән она бәл-лиғи, һәр гарышыма бәс-ләднҗи бәјүк мөһәббәти тә-рәвинч олуғур.

Илк көнчлик илләриндән бир нумунә: «Чичәк дәрһиз» шәрһи Охучуларын дәрһәл нәзәр-дәгиттинч чөлб өднб. Көр-көһил шаһриниз Мөммөд Араз она чәвәб шәрһи јазыб.

Мөммөд Аслан үчүн Кәл-бәчәр әдн мөһән дөһндир, онун бүтүн һөҗәти вә арлығ-ындир, ону јашәдән, гәһәд-ләндирән бәјүк мөһәвн бир гүвәдир. Кәлбәчәр бәјүк Азәрбәчәнчәсиз тәсәвәвүнә көтринч, ону бу торпағын тарихи, тәләҗи бүкүнч һөҗәти илә бир јәрдә көрүр:

Лоғамымынч кәзәл мөһән,
Сөнсән вәрән Мөммөдә чәк.
Сәндән өмүз, Азәрбәчән,
Нә вәр мөһи урәҗидә!

Халғ һөҗәтинә јазындан бә-ләд олан Мөммөд Аслан га-Ға илк ашығ сәһтинин ән мә-һри билчиси кими Азәрбә-чәндә шөһрәт гәзәһиб. Онун өзүнчә јаздығи шәрләр гәдм ашығ сәһтинин ән јашы дө-вәмиздәр дәрәк, гәти сәһә ол-мәз. Онун гошмәләри, вә-рәјиләри, тәһкисләри күвә-јән гаһун-гајдәләрин чәрчә-

вәсиндә мөһкәм гәлә-гәлә, гә-тијән чәрчизә хәтиривә мөһ-дүдләшмиш, сәхылмиш, әксин-ә, бу чәрчизә охучунун кө-зүндә ктнр, јоғ олуғ. Чүнки һәр сөз, һәр мисра јәркдә-дир, долғундур, мөһтигдидир, сәрбәст шәрләрдә олдуғу ки-ми фикирләр азыны үстүнкү гәзәһир.

Мөммөд Асланын Ашығ Өләскәрә, Шәмширә вә Та-лыба һәср әднҗи шәрләр онун бу өлмәз сөнәтә бәсләднҗи мөһәббәтинин ән парләг ифә-дәсидир. Шәмшир поәзијәси-ни билән, әрәнән, онун һәм һөҗәтини, һәм јәрәдичылығи-ни узун илләр кәлбән Мөммөд Аслан унутулмаз ашығ һағ-ғында мәрәғли бир китаб јә-зыб. Шаһрин түрк халғ шәр-ләриндән нумунәләр сәһиб әй-ричә китаб һалында чәл өдн-риб. Ашығ Јуник Ибрәһини вә ашығ Вәјсәлини шәрләриндән ибәрәт «Икн зирвә» әдли бир китаб төртиб өднб. Бу мөһәб-бәт ушағлар үчүн јаздығи өсәрләрдә дә өз әкс-сәдәсини тәһиб. Дәмәк олар ки, онлар үчүн чәлдән чыған китаблары о бирн китабларындан һәч дә аз дөҗил.

Бизчә, Мөммөд Асланын ушағлар үчүн јаздығи өсәрлә-рин әһәмијәти бәјүкдур. Бир төрәфдән бу өсәрләрдә халғ руһу күчүдур, о бирн төрәф-дән халғ ифәдәләри, дөҗмәләр илә зәһкиндәр, булар јүз-ләрдә әдн, өтәри шәрләрдән кәсәһиләри фәрғләһнр, онлар-дә һөҗәт өтнр, шәрәсн чоғ-дур. Мөммөд Аслан јәнә доғ-мә јашыр бу көзәлликләри илә ушағларын гәһимәнә көчүр-мәҗи чән әтир. Мәсәлән, сырғә-күлү, зиринч, чәјдәчәлән, әлә-чәһрә, топлулуғ гәһәл, јәлә-мә, мөһә зирәси, шәһпәһлид, гүзүлүшү, чәкә, мөһәҗирән, күнәбәһән, зәғәл һағғында әј-дн тәсәвәвү јәрәдән гиса, јығчәм шәрләр ушағларын тәфәкүрүнә олдуғчә јәндир. Пәһлид көкү һағғында ушағ һәм дәғиғ, һәм дә чәһли мөһ-ләумәт вәрү, бу гурӯ мөһләумәт дөҗил. Јәзүд јумуртә һағғын-дә ушағларә, көрүн, нәчә мөһ-нәли, нәчә шән бир шәр төғ-днн әдир:

Јупујүрү даш идн,
Ағ дашә јәлдәш идн,
Бир гәрбә иш олдү,
Даш чәрәһлиб гүш олдү!

Ушағлар үчүн чәлдән чыған илк китабларындан бирн «Бә-јурткан-Бәјүрү тикән» әдләһир. Бу китабда онун әјни әдли шәрһи чығыб. Бәјуртканын ти-кәнли олмасы, бунун сәһби әднҗи олуғ, әјни заманда Азәр-бәчән дилини зәһкинднҗи

илә үз-үзә кәлдир. Шаһр мөһ-нәһли ишнин дәмәк әдн-риб, «Чәһшәр-чәһ ишләр», «Дәғдәгән — дәғдә гән» ки-ми мөһәһли, мәрәғли шәр-ләр јазыб. Төвсәфү ки, сон вәхтәр ушағлар үчүн аз шәр-ләр јазыр, әкнәг һәһәр јәрәл И-стәддә көз гарышындадир, шәрләри дәл бизчә, онлары төкрәткәрнәр нәшр өтмәк, дөҗиләз ләзиздир. Халғ руһу ушағлар үчүн јаздығи көср нумунәләриндә дә өзүнчә көср-дир. Хусусилә «Дурһәләр ләләк сәһир» китабында то-пләһән һөҗәләрдә, һәҗилләр вә өфсәһәләр бу мөһәдән мәрәғ-лидир.

Мөммөд Асланын бир пуб-ликист кими фәәлијәти днғ-гәт мәркәзләндәр. Онун «Өр-зүрумун көдҗинә вәрәндә» китабы өл-өл кәзир, онун иккинч дәрә нәшр олунмасы көстөрөк ки, охучулар ара-сында нәчә бәјүк нурғуз зә-зәһиб. Бу китаб муәллимфәни јазылыб. Амма тәкчә сәһфәр төвсәратындән ибәрәт дөҗил. Шаһр тәһчә көрдүкүһи илә ифәдәләһәнчәһиб, һәм халғы-мызын түрк халғына олан бә-

јүк мөһәббәтиндән, онун көр-мишиндән, тарихиндән, бәј, шәхснјәтләрдән бәһс ө, киши, тарихи аҗдәләри, мөһ-чәһләр һағғында кәһш вә мәрәғли сәһбәтләр вәрнш, кин халғ арасындакы бәјүк мөһәвән јазынлығи ачыб көс-төрмәгә чәһшмшдир.

Мөммөд Асланын ән јашы китабларындан бирн «Биз-дән сонра не галыр» әдли китабыдир. Бу китабда сәһидли јазылар дәһә чоғдур. Амма бу материаллар сәдә, сывран әдәмләр һағғында олса дә, онларын өлә кәзәл, әһәмијәти-ли, мөһәһли ишләрдән бәһс олуғур ки, бу әдәмләр тә-һкик, билмәк истәјрисән. һә-ғиғәтән дә, рәспубликәһимдә мәрәғли әдәмләр чоғдур. Он-лардан јазмәк нәчб ишдир. Мөммөд Аслан бу инсанлар-дан һәвәсә, мөһәббәтлә сәһ-бәт ачыб. «Биздән сонра не галыр» китабы бир жүрчәһист кими фәәлијәти һағғында дә әјднн тәсәвәвү јәрәдир. Кәлбәчәрдә бир гаҒа вәр, үстүндә тәзәв-тәр чичәкләр! ГаҒа мөһәтәшәм, чичәкләр нәс кәзәлднр!

Тоғиғ МӘММӨД.